מאי איכא בין מומא לשאינו שוה בזרעו של אהרן איכא [א] משום אחולי עבודה מומא מחיל עבודה דכתיב [1] מום בו ולא יחלל שאינו שוה בזרעו של אהרן לא מחיל עבודה מאי איכא בין שאינו שוה בזרעו של אהרן ומשום מראית העין איכא בינייהו עשה: כילון [א] דדמי רישיה לאכלא: לפתא דדמי רישיה [ב] (א) לגדגלידא דליפתא תנא [ג] וצוארו עומד באמצע ראשו: מקבן דדמי רישיה למקבן [ד]: ושראשו שקוט מלפניו: וסקיפת מאחוריו [ד] כדאמרי אינשי שקיל פיסא תנא [ב] וצוארו שקוט ושמוט שקוט דחביא מחבא שמוט דאריך ושמוט: ובעלי חטרות ר' יהודה כו': דאית ביה עצם כולי עלמא לא פליגי [ה] דפסלא כי פליגי דלית ביה עצם מר סבר [ג] הא אינו שוה בזרעו של אהרן ומר סבר [ד] קרקורא דבישרא בעלמא הוא: הקרח פסול: אמר רבא ל"ש אלא [ה] שאין לו [ו] לאחריו ויש לו לפניו אבל יש לו לאחריו כשר וכל שכן שיש לו לאחריו ואין לו לפניו ואיכא דמתני אסיפא ואם יש לו ה"ז כשר אמר רבא לא שנו אלא שיש לו לאחריו ואין לו לפניו אבל יש לו בין לאחריו בין לפניו פסול וכל שכן שיש לו לפניו ואין לו לאחריו [ז] ודאין לו כלל דפסול

א"ר יוחנן הקרחנין והננסין והזבלגנין פסולין לפי שאינן שוה בזרעו של אהרן קרחנין תנינא ננסין תנינא [ג] [ו] זבלגנין איצטריך ליה [ח] לאשמועינן ומהו דתימא משום מראית העין והא כל היכא דאיכא משום מראית העין [ט] [ז] איתנא קתני [י] ושנשרו ריסי עיניו פסול מפני מראית העין מהו דתימא תני חדא וה"ה לכולהו והא כל היכא דאיכא [י] מיהדר ומיתנא (ב) [ח] קא הדר ותני [ט] ושניטלו שיניו פסול משום מראית העין אלא לאפוקי מהא דתניא הקרחנין והננסין והזבלגנין כשרים ולא אמרו פסול אלא משום מראית העין מאן האי תנא ר' יהודה היא דתניא ר' יהודה אומר [2] הכהנים לרבות הקרחנין: **מתני'** [י] אין לו גבינין (ג) או אין לו אלא גבין אחד זהו גבן [יא] האמור בתורה רבי דוסא אומר (ד) שגבינין שוכבין רבי [כ] חנינא בן אנטיגנוס אומר שיש לו שני גבין ושתי שדראות: **גמ'** וגבן דאין לו משמע ורמינהו גבן שיש לו גבינין הרבה אין לו גבינין או אין לו אלא גבין אחד מנין ת"ל [3] או גבן אמר רבא זהו מדרש או גבן: רבי דוסא אומר כו': למימרא דחיי והא איתמר [ל] המפלת בריה שיש לה שני גבין ושתי שדראות ואמר רב [מ] באשה אינו וולד [נ] בבהמה אסור באכילה כבר רמא ניהליה רב שימי בר חייא לרב וא"ל [ס] שימי את אלא בשדרתו עקומה: **מתני'** [ע] החרום פסול איזהו חרום הכוחל שתי עיניו כאחת שתי עיניו למעלה ושתי עיניו למטה עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה רואה את החדר ואת העלייה כאחד סכי שמש [פ] והזגדן והצירן ושנשרו ריסי עיניו פסול מפני מראית העין: **גמ'** ת"ר חרום [צ] שחוטמו שקוע חוטמו סולד חוטמו בולם חוטמו נוטף מנין ת"ל [4] או חרום ר' יוסי אומר אין חרום אלא הכוחל שתי עיניו כאחת אמרו לו הפלגת

אע"פ

מאי איכא. בין כהן הנפסל במום גמור לכהן הנפסל משום שאין שוה בזרעו של אהרן דהיינו כילון וליפתן וכל הנך: **משום מראית העין.** [יב] כגון הנך דקחשיב במתני' משום מראית העין שמאוסין לראות כגון שנשרו ריסי עיניו ושנטלו שיניו: **עשה.** מי שאינו שוה בזרעו של אהרן עובר בעשה אם עבד דהכי משמע השוה בזרע אהרן הוי כהן ויעבוד שאינו שוה לא יעבוד ולאו הבא מכלל עשה עשה: **לאכלא.** לכסוי של חבית [ה](מלמעלה) שחד מלמעלה ורחב מלמטה וחבירו בסנהדרין בפ' זה בורר לו אחד (דף כה:) כי אכלא לדנא: **לגדגלידא דליפתא.** לראש הלפת שראשה רחב והולכת וכלה למטה: **באמצע הראש.** שראשו בולט לאחוריו כלפניו: **למקבא.** לקרדום שערפו עגול וקצר ברוחב: **שקוט מלפניו.** שראשו משופע מלפניו באלכסון כעין כלי של נגר שקורין בשגו"ג: **מאחוריו.** שגובה ראשו חסר [יג] מאחוריו: **שקיל פיסא.** שנראה כמי שניטל ממנו חתיכה: **דחביא מיחבא.** שראשו מוטל בין כתפיו ודומה כמי שראשו שמוט אשלוישו"ד: **קרקורא.** חתיכה: **לא שנו אלא שאין לו.** שיטה של שער מקפת מאזן לאזן לאחריו ויש לו לפניו: **אבל יש לו לאחריו ולפניו כשר וכל שכן שיש לו לאחריו ואין לו לפניו.** דטפי הוי גוי בשיש לו לאחריו ולא לפניו יותר מכשיש לו סביב כל הראש ובאמצע הוי קרח: **ואיכא דמתני לה אסיפא.** דמתני' לא שנו דיש לו כשר אלא שיש לו לאחריו שיטה מקפת מאזן לאזן ולא לפניו אבל יש לו נמי לפניו פסול וכ"ש שאין לו כלל: **זבלגנין.** שעיניהם זבות וזולגות מים: **ננסין תנינא.** במתני' (מה:) הקפח והננסין והחרש: **וזבלגנים איצטריכא ליה.** דלא תנן: [יד] **ומהו דתימא כו'.** כלומר והנך נמי איצטריכו דמהו דתימא הא דפסיל להו במתניתין משום מראית העין פסיל להו ולא עברו בעשה אי פלגי להכי אשמעינן רבי יוחנן דמשום שאינו שוה בזרעו של אהרן: **ריסי עיניו.** שערו שבבבת העין: **והוא הדין לכולהו.** מבעלי חטרות ואילך [טו] דסד"א הא דאפיקנא ממי שאינו שוה בזרעו של אהרן לעיל לא קאי אלא אכילון וליפתן ומקבן והנך דנקא קמייתא: **והא כל היכא דאיכא אחריני משום מראית העין הדר תני ליה דקתני סיפא ושניטלו שיניו כו'.** ומההיא ידענא דרישא דתנא מראית העין לא קאי אלא אנשרו ריסי עיניו דאי אכולהו קאי למה ליה למיהדר ומיתנא. אלא הא דאתא ר' יוחנן: **לאפוקי מהאי תנא אחא.** דלא פסיל להו אלא משום מראית העין וקמ"ל רבי יוחנן דהלכתא כמתניתין דפסלא להו משום דאין שוין בזרעו של אהרן: **הכהנים.** וערכו בני אהרן הכהנים (ויקרא א): **לרבות את הקרחנים.** שכשרים לעבודה. על פסוק זה מלאתיה בתורת כהנים (ויקרא פרק ז): **מתני' גבינים.** שורצלי"ש: **שגבינין שוכבין.** שהשערות גביניו גדולים ומוטלין על [טז] פניו: **גמ' גבינים הרבה.** ששני גבות עיניו מצטרפות ואין הפרש חלק בין זו לזו: **זהו או גבן.** והכי קאמר [יז] זהו או גבן האמור בתורה (ויקרא כא). ור' דוסא פליג עליה ולא דריש או: **למימרא דחיי.** מי שיש לו ב' גבין ושתי שדראות דפסיל [יח] ר' חנינא בן אנטיגנוס: **אינו וולד.** ואינה טמאה לידה: **אסור באכילה.** כנבילה דנפל הוא וכמת דמי ולא מהניא ליה שחיטה: **כבר רמא ניהליה.** במסכת נדה (כד.): **שימי את.** חכם גדול כמותך [יט] אינו יודע לתרץ מתני' דמשמע חיי לאו בשני [כ] גבינין ממש קאמר אלא שדרתו עקומה [כא] ומיחזי כגבין ושדראות הרבה וכי קאמינא אלא בשני גבין ממש: **מתני'** [כב] **הכוחל שתי עיניו כאחת.** שאין לו כלל חוטם בין שתי עיניו וכשהוא כוחל עיניו במכחול יכול למשוך המכחול מעין לעין ואין החוטם מעכבו: **שתי עיניו למעלה.** כדמפרש בגמרא (מד.): **סכי שמש.** שאינו יכול להסתכל כנגד החמה: **וגדן ולירן.** מפרש בגמ' (שם): **ריסי עיניו.** שערות שבבבת עיניו: מפני מראית העין. אנשרו ריסי עיניו קאי: **גמ' שקוע.** למעלה בין עיניו: **סולד.** רטיי"ה שקצר כאורכו: **בולם.** נסתמו נקביו: **נוטף.** ארוך ותלוי מלמטה משפתו: **הפלגת.** יותר מדאי אמרת (ה) אע"פ שאינו משוקע כל כך הוי חרום:

למזיין

אמר רבא לא שנו כו'. יש גירסא אחרת בספרים לבד גירסת הקונטרס: **בבהמה** אסור באכילה. פי' בקונטרס דלא מהני ליה שחיטה מטעם נפל משמע דאיירי כשילא לאויר העולם ואי אפשר לומר כן דבפ' המפלת (נדה דף כד.) מוקי לה בנמצא במעי אמו דלא מישתרי לרב בשחיטת אמו ושמואל פליג עליה התם ושרי ליה בשחיטת אמו אבל בילא לאויר אסור אפילו לשמואל ופריך רב שימי התם ממתני' דהכא ופירש שם בקונטרס [כג] אתרוייהו פריך לרב ושמואל דהך ר' חנינא בן אנטיגנוס גבי מומי בהמה [כד] מתניא ומיפסל ליה לגבוה מכלל דלהדיוט שרי והקשה עליו ר"ת דנהדיא תני ליה הכא גבי מומי אדם אלא לרב דוקא פריך דאמר באשה אינו ולד [א][אלמא] דלא חיי ומדפסל ליה הכא לעבודה מכלל דחיי וכן משמע דלרב דוקא פריך: [כה] **סכי** שמש. מפרש בגמרא שני שמש כדפי' בקונטרס שסונא את השמש ואינו יכול לראות מקום שהחמה זורחת שם [כו] וסכי הוא לשון [כז] חסוכי שמש שנמנע ממנו אור השמש: **ושנשרו** ממנו ריסי עיניו. משמע שקורא ריס לשערות שרגילים להיות נושרין מרוב דמעה כי ההוא דרבן גמליאל בחלק (סנהדרין דף קד:) גבי בכה תבכה וזימנין דקרי ריס עור המקיף את העין כי ההוא דפרקין דלעיל (דף מ.) ריס שנקב ושנסדק ומפרש תורא ברא דעייניה:

מחוי

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"ח מהל' ביאת מקדש הל"א:
ב [מיי' שם הל"ב]:
ג ג מיי' שם הל"י:
ד ד מיי' שם הל"ח:
ה ה מיי' שם הל"ו:
ו ו ז מיי' שם הל"ט:
ז ח מיי' שם הל"ד:
ח ט מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הל"ה:
ט י מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל"ו טוש"ע יו"ד סי' יג סעי' ו:
י כ ל מיי' פ"ח מהל' ביאת מקדש הל"ו:

◆

לעזי רש"י

בשגו"ג [בישאגו"ד]. כלי של נגר שחותך משני צידיו.
אשלויישו"ד [אישלוישי"ד]. לנקוע.
שורצילי"ש. גבות-עיניים.
רטיי"ה. מכווץ.

◆

שיטה מקובצת

א] איכא בינייהו משום: ב] רישיה לגורגלידא: ג] תנא. גלידן פי' עוד מום אחר יש א) שלא נזכר במשנה: ד] מאחוריו תנא שקוט מלפניו וסקפי' מאחוריו כדאמרי: ה] פליגי דפסול כי: ו] אלא שיש לו בין לפניו ובין לאחריו אבל אין לו כלל כשר וכ"ש שיש לו כו' אבל רש"י לא גריס כן: ז] לאחריו וכ"ש שאין לו: ח] ליה ואשמועינן זבלוגנין אלא כולה איצטריכא מהו דתימא משום מראית העין כך הנוסחא בדפוס ווניציאה תנ"ב ס"א ליה לאשמועינן מהו דתימא משום מראית העין כו' וכן גריס רש"י והוא הגירסא אשר בדפוס: ט] העין מיתנא קתני להו: י] דאיכא למהדר: יא] גבן עיין בערוך ערך גבן שני ושלישי: יב] העין כל הני כגון נמחק: יג] חסר ס"א חדור מאחוריו: יד] מה"ד מהו: טו] על עיניו הס"ד: טז] קאמר מתני' זהו: יז] דמפיל ליה ר': יח] כמותך ואינך יודע: יט] בשני גבין ממש: כ] עקומה כזה כך הולכות צלעותיו וחוליותיו: כא] ד"ה הכוחל עד סופו בס"א הכל מחוק: כב] בקונטרס דאתרוייהו פריך: כג] בהמ' מיתני ומדפסי ליה: כד] מה"ד שני שמש את ס' נמחק: כה] שם ושכי את ס' נמחק: כו] חשוכי שמש:

א) ומפי' רבמ"ה כאן ד"ה ותנא משמע דמפרש דהגהו"ה הוא פירוש למתני' וכ"מ מד' הרמב"ם בפ"ח מהלכות ביאת מקדש הלכה א' ע"ש.

◆

רבינו גרשום

באדם הכילון כו'. לא פסילי מדאורייתא אלא משום דבעינן איש ששוה בזרעו של אהרן: מאי איכא בין שאין שוה לזרעו ומשום מראית העין. דמשום מראית העין הוי קיל מכולהו: איכא בינייהו עשה. דכתיב מזרע אהרן הכהן מי ששוה בזרעו של אהרן ראוי לעבודה ושאינו שוה אין ראוי לעבודה והיינו לאו הבא מכלל עשה עשה. למראית העין אפילו איסור עשה ליכא: הכילון. לאכלא דדנא שהוא משופע וחד למעלה: לפתא. שדומה ראשו ללפת שרחב למעלה מכל צדדין: ותנא. כגון שצוארו עומד באמצע ראשו שהראש בולט מכל סביביו. מקבא. דדמי ראשיה למקבא שבולט הפרחות הרבה לחוץ וכן העורף מאחריו ולצדדיו שוה ראשו ודומה לפטיש שיוצא מלפניו ומלאחריו והיינו מקבא כגון ותשם את המקבת בידה: שקוט מלפניו. שראשו בולט הרבה לפניו: ושקיפה מאחריו. שדומה כמי שנחתך ממנו חתיכה מאחריו והיינו שקיל פיסא: דחבים מיחבם. שצוארו משוקע בין כתפיו ושמוט דאריך צוארו ודק ובולט פרצופו הרבה לחוץ: בעלי חטרות. שלוציין חלדרובא: קורקורא דבשרא. היינו חלחול בעלמא: והזבלגנין. איכא דאמרי שיש לפלוף בעינו. וא"ד שיוצא רירו: קרחנין וננסין תנינא במתניתא ומאי קמ"ל ולשמעינן זבלגנין גרידא: כולהו איצטריך ליה: דמהו דתימא משום מראית העין ניניהו

מסורת הש"ס

א) [גי' ר"ג ורש"י למקבא], ב) [גי' הערוך קוקלא פי' תלתול], ג) [לקמן מה:], ד) נ"ל מיתנא דקתני ושנשרו כו' נ"ק, ה) נ"ל דקא הדר כו' נ"ק, ו) נדה כד., ז) [נדה כד.], ח) [מנחות כט. עמש"ש תוס'], ט) [במשנה שבמשניות לפי' זוגדום וז"ל הרב מברטנורה זוגדום דום בלשון רומי פנים וכו' וכן גי' הערוך ערך זוגדום], י) נ"ק מ"ג, כ) נ"א דסד"א הא דאפקינן לעיל ממי שאינו שוה של אהרן לא קאי כו' נ"ק, ל) נ"ק.

◆

תורה אור השלם

1. אַךְ אֶל הַפָּרֹכֶת לֹא יָבֹא וְאֶל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יִגַּשׁ כִּי מוּם בּוֹ וְלֹא יְחַלֵּל אֶת מִקְדָּשַׁי כִּי אֲנִי יְיָ מְקַדְּשָׁם: ויקרא כא כג
2. וְעָרְכוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֵת הַנְּתָחִים אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הַפָּדֶר עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ: ויקרא א ח
3. אוֹ גִבֵּן אוֹ דַק אוֹ תְּבַלֻּל בְּעֵינוֹ אוֹ גָרָב אוֹ יַלֶּפֶת אוֹ מְרוֹחַ אָשֶׁךְ: ויקרא כא כ
4. כִּי כָל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוּם לֹא יִקְרָב אִישׁ עִוֵּר אוֹ פִסֵּחַ אוֹ חָרֻם אוֹ שָׂרוּעַ: ויקרא כא יח

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' דדמי רישיה לגלגלידא דליפתא: (ב) שם דאיכא מיהדר ומיתנא ושניטלו כצ"ל ותיבות קא הדר ותני נמחק: (ג) שם במשנה אין לו גבינין אין כצ"ל ותיבת או נמחק: (ד) שם רבי דוסא אומר כל שגביניו שוכבין ר' חנינא בן אנטיגנוס אומר מי שיש: (ה) רש"י ד"ה הפלגתה כו' מדאי אמרת אלא אע"פ:

◆

מוסף רש"י

בבהמה אסור באכילה. אם נשחטה אמו ונמצא במעיה, וכל שכן יצא לאויר העולם, דנפל הוא ונבלה (נדה כד.). שימי את. אתה הוא המקשה לי, בתמיה (מנחות כט.) אתה הוא שימי חכם גדול ומקשה לי דבר זה, ויש אומרים רב לא היה זוקף עיניו אלא מכנסו כל שעה משום צניעות (שם קי.) בכמה דוכתין אשכחן דמהדר ליה רב הכי שימי את, ונראה בעיני משום דבר בריה הוא וקאמר ליה הכי משום חביבותיה, כלומר אתה ידוע להשיבני, ואני שמעתי שמדת צניעות היה בו ברב שלא היה זוקף עיניו למעלה הלכך לא היה מכירו, ולא נהירא לי, שהרי לא מצינו שאמר רב כן לשום אדם אלא לזה אמר כן בכמה מקומות, כאן ובמנחות (שם), ועוד שמעתי משום דמריך הוה ודחיק ליה כי הסיא דאמר (תענית כד:) דמצלה ליסוא מכיסופיה דרב שימי, ולא היא דהתם רב שימי בר אשי הוה ודחיק ליה לרב פפא (נדה כד.).

◆

רבינו גרשום (המשך)

קמ"ל משום דשאינו שוה בזרעו של אהרן: ואמאי מספקא לן דמשום מראית העין: מהו דתימא תנא חרא. משום מראית העין וה"ה לכולהו להכי קמ"ל ר' יוחנן דמשום דאינו שוה הוא: והיכי מצי למימר תני חרא וה"ה לכולהו והא כל היכא דאיכא למיהדר ומיתנא משום מראית העין קא הדר ותני מלמד דלא אמרינן תנא חדא וה"ה לכולהו. ומאי קמ"ל ר' יוחנן: אלא הא קמ"ל לאפוקי מהאי תנא כו': הכהנים. והקריבו בני אהרן ואמאי כתיב הכהנים לרבות את הקרחנין: אין לו גבינין: גבות עינים: כל שגביניו שוכבין. שהן גדולות ותלויות על עיניו: רבא אמר זהו גיבן האמור בתורה דקאמר זהו מדרש או גבן האמור בתורה כלומר דמאו מרבי אין לו אלא גבין אחד: באשה אינו ולד. דלא חיי: בששדרתו עקומה דמיתחזיא כשתי שדרות. והיינו דקאמר ר' חנניה כל שיש בו ב' גבין וב' שדרות הוי מום אבל ב' שדרות ממש לא: חוטמו שקוע. בין עיניו: סולד. שנכווץ ראש חוטמו למעלה: בולם. שסתומין נקבי חוטמיו: אמרו לו הפלגתה. כלומר חלקתה על דברי חכמים כלומר דרבנן סברי